

Wie heeft er baat bij het nieuws?

Geert Lageveen en Leopold Witte schreven voor theatergezelschap Orkater een voorstelling over het maken van nieuws. „Het is bizar dat een journalist niet gewoon alles kan vragen.”

Herien Wensink

De één jaagt op kiezers, de ander op kijkers. Zoveel verschillen ze niet van elkaar: politici willen winnen, televisiemakers scoren. Beiden gaat het erom hoe je de massa bereikt. Het moet 'authentiek' zijn, en 'puur'. 'Mooie televisie', die moet 'raken'. En dus biedt een geestelijk gehandicapte jongen, live op tv door een politicus van zijn boeien bevrijd, beide partijen uitkomst. Deze Bradley steelt de harten van zowel kijkers als kiezers. Na veertien jaar eenzame opsluiting wordt hij in één klap lijstduwer van de Partij van de Zorg (PvdZ), en lievelingsgast van het hippe actualiteitenprogramma *Nieuws van de Dag*. Maar hoe lang kan dat goed gaan?

De nieuwe voorstelling van muziektheatergezelschap Orkater, *Breaking the News*, is een mediasatire. Schrijvers/acteurs Leopold Witte en Geert Lageveen onderzochten de praktijk achter nieuws- en actualiteitenprogramma's als het *NOS-journaal*, *Buitenhof*, en *Pauw & Witteman*. Ze bezochten redacties, spraken met presentatoren en eindredacteuren, met voorlichters en politiek lobbyisten.

Hun inzichten verwerkten ze in een kolderiek caleidoscopisch muziektheaterstuk. Daarin verweven ze perikelen achter de schermen bij de partij van een stuntelende politicus met de verhitte kijkcijferstrijd op de redactie van *Nieuws van de Dag*. Gevoelige dilemma's worden afgewisseld met vette clichés. Lijsttrekker Rudolf Feltkamp (Witte) verzet zich tegen het dom nabauwen van soundbites, bedacht door zijn mediatrainer („Laat je niet *framen!*”). Zijn team wil hem op tv in een zachtgele wiebertjestrui – zijn pak is plots te regentstok, te veel 'oude politiek'.

Intussen wordt op de redactie presentator Bart van Egmond (Lageveen) ontslagen – te intelligent, te grijs – en vervangen door de blikharde blonde Jessica (Sophie van Winden)

die kortgerokt en hooggehakt over lijken gaat. Ze schikt verbeten haar decolléré voordat de camera aangaat. De twee kampen ontmoeten elkaar bij de onderhandelingen over een tv-optreden van Feltkamp: daar mag wel over gesproken worden, daar niet. Gaat het ook over de farmaceutische industrie? Dan komt hij niet.

De ontdekking van dat gedeal tussen programma en politicus, de afspraken die vooraf over een televisioptreden worden gemaakt, heeft Witte en Lageveen het meest verbaasd. Lageveen: „De eisen die een politicus kan stellen! Wij waren bij een redactievergadering van *Buitenhof*, waar in een eindeloze reeks telefoontjes over de komst van Maxime Verhagen werd onderhandeld. Natuurlijk, het is wederzijdse afhankelijkheid. Die politicus wil op tv om zijn verhaal over te brengen. Het programma wil die politicus om de kijkcijfers. Stemmen ze niet in, dan komt hij niet. Maar het is eigenlijk bizar dat een onafhankelijke journalist niet gewoon alles kan vragen.”

Ergernis

Hun eigen ergernis als mediaconsument was de aanleiding voor de voorstelling. Witte: „Ik stoor me al jaren aan de gesprekken in zo'n programma; ze zijn zo weinig inhoudelijk. Dan vragen ze de politicus: 'hoe is het nu met de peilingen?' Waar gaat dat over? Ik wil als betrokken burger veel meer horen over keuzes die worden gemaakt, dilemma's die er spelen. Ik wil me goed kunnen informeren, en niet alleen maar te horen krijgen over het gedoetje van de week.”

De hype. Dat was, hoorden ze, waar ook journalisten zelf zich het meest aan stoorden. Lageveen: „Iedereen baalt daarvan, dat je een week achter een onderwerp aan moet rennen omdat het in *De Telegraaf* heeft gestaan. Witte: „Maar het zinnetje dat we het meest hoorden, was: 'zo werkt het nu eenmaal'. Journalisten zijn verslaafd aan hun eigen systeem.”

Een voorbeeld van zo'n hype was vorig jaar de geestelijk gehandicapte jongen Brandon, die in een psychiatrische inrichting al drie jaar aan de muur bleek te zijn vastgeketend. Welkenlang beheerste Brandon het nieuws. Witte en Lageveen baseerden hun Bradley nadrukkelijk op dit geval. Witte: „Waarom is die jongen zo'n hype? Emotie – we kunnen ons er gezamenlijk kwaad om maken. Het is natuurlijk onzin om je allemaal bezig te houden met één

zo'n geval, waar er heel weinig van zijn. Maar er is niemand die dat durft te zeggen. Er is geen politicus die de dilemma's uitlegt, die laat zien dat het een keuze is. Dat je door deze wrede oplossing voor één geval, geld bespaart voor de zorg van 25 bejaarden. Dat durft niemand te zeggen. En er wordt ook niet naar gevraagd.” Als de hype eenmaal voorbij is, is er nog altijd niets veranderd.

Leopold Witte begrijpt de behoefte aan die hypes ook. „We leven in zo'n versnipperde samenleving. Een hype geeft ons de kans om bij de koffieautomaat even allemaal dezelfde drukte te maken. Gevallen als Brandon, of nu weer kapitein Schettino van de Costa Concordia, bieden ons gelegenheid voor gezamenlijke verontwaardiging. Zo creëren we weer even iets van een gemeenschap.”

Sensatiemonster

Herkenbaar is de behoefte aan opwindning ook – in die zin steken de makers de hand in eigen boezem. Lageveen: „Ik veer ook op tijdens de Algemene Beschoouwingen, bij zo'n 'doe nou normaal'-moment. Of ik sla in de krant het nieuws over en blader gauw naar een sappig interview in het lifestylekatern. Ook in mij schuilt een sensatiemonster.”

De behoefte, of zelfs de noodzaak, om een groter publiek te trekken, is hun allerminst vreemd – dat hebben ze gemeen met hun personages. Lageveen: „Het is een vreemd spiegelpaleis, waarin wij, die een satirische voorstelling maken over het circus van de actualiteitenprogramma's, zelf aan tafel zitten bij *Pauw & Witteman* om reclame te maken.” Witte: „We worstelen met dezelfde dilemma's. Wij moeten een voorstelling ook verkopen, wij willen die ook zo leuk mogelijk maken. Het is dus niet van: zij zijn de slechteriken en wij weten hoe het moet.”

Al te moralistisch zijn, dat was bovendien saai geworden. „Er zijn een paar lange, verontwaardigde monologen geschrapt. Nu moeten we maar hopen dat het aankomt, zonder te veel te pushen.” En wat moet er dan precies aankomen? Lageveen: „Journalisten vonden het veelal herkenbaar. Sommige voorlichters voelden zich betrappt. Voor het grote publiek zal het vooral een exotisch uitstapje zijn in een wereld die het niet kent. Ikzelf kan de krant niet meer lezen zonder te denken: van wie komt dit nieuws, wie heeft er baat bij? Dat is een gezonde afwijking geworden, die ik hoop over te dragen op ons publiek.”

'Breaking the News' door Orkater. Première 27/1, Toneelschuur Haarlem. Inl. orkater.nl